

Socialdepartementet

Tilläggsdirektiv till utredningen En reform av den statliga barn- och ungdomsvården för en trygg och kvalitativ vård (S 2024:1)

Med stöd av regeringens bemyndigande den 1 februari 2024 har socialtjänstministern gett en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av den statliga barn- och ungdomsvårdens uppdrag och organisation (dir. 2024:1).

Regeringen beslutar de tilläggsdirektiv till utredningen som framgår av *bilagan*.

Utdrag till

Statsrådsberedningen/Gransk
utredningen

Bilaga

Fortsättning diarienummer

S2025/00317

S2025/00834

Kommittédirektiv

Tilläggsdirektiv till utredningen om En reform av den statliga barn- och ungdomsvården för en trygg och kvalitativ vård (S 2024:1)

Beslut vid regeringssammanträde den 16 april 2025

Utvidgning och förlängd tid för uppdraget

Regeringen beslutade den 1 februari 2024 kommittédirektiv om en översyn av den statliga barn- och ungdomsvårdens uppdrag och organisation som syftar till en reformering av den vården (dir. 2024:13).

Uppdraget utvidgas. Utredaren ska nu även bl.a.

- kartlägga och analysera behovet av att inom den statliga barn- och ungdomsvården kunna ta del av fler uppgifter om barn och unga från andra myndigheter, bl.a. hälso- och sjukvården, i syfte att kunna bedriva en mer ändamålsenlig, sammanhållen, trygg och säker vård på de särskilda ungdomshemmen,
- kartlägga och analysera behovet av att inom den statliga ungdomsvården kunna behandla fler uppgifter om placerade barn och unga på de särskilda ungdomshemmen i syfte att bättre kunna följa upp verksamhetens resultat och effekter såväl under som efter placering,
- utreda och ta ställning till behovet av förändrade regler om personuppgiftsbehandling, i form av t.ex. en registerlag, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Utredningstiden förlängs. Uppdraget ska i stället slutredovisas senast den 2 mars 2026. En delredovisning som avser vissa delar i de ursprungliga direktiven ska dock lämnas senast den 6 november 2025.

Uppdraget att utreda behovet inom den statliga barn- och ungdomsvården av att kunna ta del av fler uppgifter om barn och unga

I dag ansvarar Statens institutionsstyrelse (SiS) för den statliga barn- och ungdomsvården. För att myndigheten ska kunna ge rätt vård och behandling och för att tryggheten och säkerheten på de särskilda ungdomshemmen ska kunna upprätthållas är det angeläget att myndigheten kan ta del av uppgifter från andra myndigheter om de barn och unga som är eller ska bli placerade på ett särskilt ungdomshem. I dag får SiS uppgifter om dessa barn och unga främst från socialnämnden. Många gånger har dock socialnämnden inte tillräcklig kännedom om barnets eller den unges hälsotillstånd, vårdbehov eller pågående vårdkontakter. Samtidigt har SiS, begränsade möjligheter att ta del av uppgifter som finns hos hälso- och sjukvården. SiS har uppgett (S2025/00317) att det i dag utgör ett problem att myndigheten inte kan ta del av vissa uppgifter från hälso- och sjukvården som behövs för att myndigheten ska kunna ge en ändamålsenlig och sammanhållen vård och behandling. Det kan t.ex. handla om aktuell läkemedelsbehandling eller andra hälso- och sjukvårdsbehov hos de barn och unga som ska placeras på de särskilda ungdomshemmen. Enligt SiS kan det således uppstå ett informationsglapp mellan SiS och hälso- och sjukvården när barnet eller ungdomen kommer till SiS ungdomshem, vilket försvårar myndighetens uppdrag att sörja för att barn och unga som är placerade på särskilda ungdomshem får tillgång till den hälso- och sjukvård som de är i behov av.

Många barn och unga på de särskilda ungdomshemmen har stora behov av hälso- och sjukvård samtidigt som det finns svårigheter att få till stånd en fungerande samverkan mellan SiS och regionerna. Därför bedriver SiS viss egen hälso- och sjukvård på de särskilda ungdomshemmen. En smidig överföring av vårdinformation vid övergångar mellan hälso- och sjukvården och SiS är en förutsättning för en sammanhållen och välfungerande vård. Den informationsdelning som i dag krävs när SiS och regionerna samverkar behöver vara samtyckesbaserad då hälso- och sjukvårdssekretess gäller för informationen i fråga (25 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen [2009:400] förkortad OSL och 6 kap. 12 § patientsäkerhetslagen [2010:659]). Dagens inhämtande av samtycke är dock omständligt och innebär en stor administrativ belastning och resulterar i en fördröjning av information som kan vara kritisk för vårdens genomförande. Det behöver därför utredas hur sådan informationsdelning kan underlättas.

Annan viktig information som SiS har ansett att myndigheten behöver rör bl.a. ett barns eller en ungdoms eventuella kopplingar till kriminella nätverk och eventuell gängtillhörighet. Utan sådan information kan det vara svårt att göra korrekta bedömningar i samband med en placering eller anvisning av plats på ett särskilt ungdomshem och säkerställa att placerade barn och unga får adekvat vård och behandling i en trygg och säker miljö.

I delbetänkandet Ökat informationsutbyte mellan myndigheter (SOU 2024:63) föreslås att det i OSL införs en ny generell sekretessbrytande bestämmelse som ger myndigheter förbättrade möjligheter att utbyta sekretessbelagda uppgifter med varandra. Förslagen omfattar informationsutbyte för vissa särskilda syften, t.ex. om det behövs för att utreda brott eller för att motverka brottslig verksamhet. Innan en uppgift lämnas ut ska det göras en intresseavvägning och från bestämmelsens tillämpningsområde undantas viss sekretess. Det föreslås inte att socialtjänstsekretess enligt 26 kap. 1 § OSL, och därmed jämförlig verksamhet som SiS utgör, ska undantas från bestämmelsens tillämpningsområde. Delbetänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Om delbetänkandets förslag om en generell sekretessbrytande bestämmelse genomförs ökar SiS möjligheter att ta del av uppgifter. Även om det är möjligt att förslagen i betänkandet tillgodoser SiS behov kan det inte utslutas att den framtida statliga barn- och ungdomsvårdens behov av tillgång till uppgifter inte kommer att tillgodoses fullt ut genom delbetänkandets förslag. Förslagen tillgodoser t.ex. inte det behov som den framtida myndigheten kan komma att ha i fråga om att kunna ta del av vissa uppgifter från hälso- och sjukvården på ett enklare sätt än i dag.

Mot bakgrund av de utmaningar som har beskrivits behöver det utredas om den framtida myndigheten för den statliga barn- och ungdomsvården är i behov av att kunna få ta del av vissa nödvändiga uppgifter från bl.a. hälso- och sjukvården om de barn och unga som är placerade eller som ska anvisas en plats på ett särskilt ungdomshem och hur det i så fall kan möjliggöras.

Utredaren ska därför

- kartlägga och analysera behovet av att inom den statliga barn- och ungdomsvården kunna ta del av fler uppgifter om barn och unga från andra myndigheter, bl.a. hälso- och sjukvården, i syfte att kunna bedriva

en mer ändamålsenlig, sammanhållen, trygg och säker vård på de särskilda ungdomshemmen, och

- lämna nödvändiga författningsförslag.

Utredaren ska förhålla sig till förslagen i delbetänkandet Ökat informationsutbyte mellan myndigheter (SOU 2024:63) vid bedömningen av om det finns ett behov för den statliga barn- och ungdomsvården att kunna ta del av fler uppgifter om barn och unga från andra myndigheter.

Uppdraget att stärka den statliga barn- och ungdomsvårdens möjligheter att följa upp verksamheten

Enligt 14 a § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU, ska SiS följa upp sin verksamhet. Uppföljningen ska omfatta tiden såväl under som efter avslutad vård. Regeringen anser att den ansvariga myndigheten bör ges så goda förutsättningar som möjligt att följa upp verksamhetens resultat och effekter och för att kunna kvalitetssäkra och utveckla verksamheten.

Enligt gällande regler ska socialnämnden lämna de uppgifter om enskilda som SiS behöver för att fullgöra sin uppföljningsskyldighet (14 a § andra stycket LVU). SiS har dock i en hemställan till regeringen fört fram att myndigheten, för att på ett bättre sätt kunna följa upp verksamheten, har ett behov av att kunna inhämta uppgifter från offentliga register, t.ex. från belastningsregistret, patientregistret och dödsorsaksregistret, men att lagstöd för detta saknas (S2022/03070). Det är givetvis angeläget att den framtida statliga myndigheten kan följa upp vården på ett ändamålsenligt och effektivt sätt såväl under som efter placering. Behovet av och förutsättningarna för myndigheten att kunna ta del av uppgifter i offentliga register på aggregerad nivå behöver därför utredas.

Vidare har Riksdagens ombudsmän (JO) i ett beslut den 30 augusti 2019 bedömt att verksamheten inom SiS består av sådana olika självständiga verksamhetsgrenar som avses i 8 kap. 2 § OSL, där hälso- och sjukvården utgör en och socialtjänsten utgör en annan verksamhetsgren och att sekretess gäller mellan de olika verksamhetsgrenarna. JO överlämnade därför, med stöd av 4 § lagen (2023:499) med instruktion för Riksdagens ombudsmän, sitt beslut till regeringen för översyn av berörd lagstiftning (S2019/03667). I JO:s beslut riktas visserligen ingen kritik mot det aktuella hemmet eftersom det enligt beslutet ”finns visst utrymme för att ha olika uppfattningar om huruvida de aktuella verksamhetsgrenarna är självständiga

i förhållande till varandra”. SiS har dock efter beslutet från JO fört fram till regeringen att det inte går att bedriva en integrerad och patientsäker vård om inte hälso- och sjukvårdspersonal och behandlingspersonal på de särskilda ungdomshemmen kan samverka kring varje enskilt fall och sinsemellan dela viktiga uppgifter som kan påverka den tillsyn och vård som ska ges (S2021/01309).

Frågan om huruvida det råder sekretess mellan olika verksamhetsgrenar inom myndigheten verkar oklar. Det finns därför ett behov av att se över förhållandet mellan de olika verksamhetsgrenarna inom den framtida myndigheten som ska ansvara för den statliga barn- och ungdomsvården. Enligt regeringens mening är det viktigt att det inte finns hinder för myndighetens möjligheter att bedriva en ändamålsenlig vård och följa upp verksamheten på ett effektivt sätt.

Utredaren ska därför

- kartlägga och analysera behovet av att inom den statliga ungdomsvården kunna behandla fler uppgifter om placerade barn och unga på de särskilda ungdomshemmen för att följa upp verksamhetens resultat och effekter såväl under som efter placering,
- analysera och ta ställning till förhållandet i fråga om sekretess mellan de olika verksamhetsgrenarna inom myndigheten,
- lämna förslag på åtgärder som svarar mot de kartlagda behoven, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Utredaren ska beakta de överväganden och förslag som Utredningen om förbättrade möjligheter till informationsutbyte mellan myndigheter (Ju 2023:22) lämnar.

Uppdraget att se över behovet av förändrade regler om personuppgiftsbehandling för den framtida myndigheten

SiS saknar i dag en egen registerförfattning. Enligt SiS begränsar det myndighetens möjlighet att ta emot och behandla personuppgifter på ett, i enlighet med myndighetens uppdrag, ändamålsenligt sätt. Det innebär att även i de fall SiS får ta del av relevant information från t.ex. en socialnämnd om eventuella gängkopplingar för ett placerat barn, så har myndigheten enligt SiS inte möjlighet att behandla uppgifterna på ett sätt som bidrar till eller är nödvändigt för myndighetens arbete med vård, behandling, trygghet och

säkerhet för placerade barn och unga. Behovet av att kunna behandla uppgifter inom ramen för myndighetens arbete med uppföljning, utvärdering, kvalitetssäkring och utveckling av verksamheten aktualiserar också nödvändigheten av en registerlag. Detsamma gäller för hälso- och sjukvårdsuppgifter som myndigheten behöver för att kunna ge en sammanhållen vård och behandling till placerade barn och unga. Det är viktigt att den statliga barn- och ungdomsvården har goda förutsättningar att behandla de personuppgifter som är nödvändiga för verksamheten. Det behöver därför utredas om den framtida myndigheten har behov av förändrade regler om personuppgiftsbehandling, i form av t.ex. en registerlag för att kunna behandla sådana personuppgifter och för de syften som behövs för verksamheten. Den statliga barn- och ungdomsvårdens förutsättningar i detta hänseende har dessutom betydelse även för andra myndigheters verksamhet, inte minst när det gäller de brottsbekämpande myndigheterna.

Utredaren ska därför

- utreda och ta ställning till behovet av förändrade regler om personuppgiftsbehandling, i form av t.ex. en registerlag, för den framtida myndigheten,
- om sådana nya regler bedöms nödvändiga, även analysera utformningen av en sådan reglering t.ex. ändamålsregleringen, ta ställning till vilka personuppgifter som ska få behandlas, analysera regleringen av uppgiftsskyldigheten, analysera hur förslagen förhåller sig till regelverken om offentlighet och sekretess, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Konsekvenser och arbetssätt

Det som framgår av den ursprungliga uppdragsbeskrivningen om arbetets genomförande och konsekvensbeskrivningar gäller även i fråga om det utökade uppdraget. Förslag på författningsändringar ska föregås av en integritetsanalys.

Redovisning av uppdraget

Utredningstiden förlängs. Uppdraget ska slutredovisas senast den 2 mars 2026. En delredovisning som avser vissa delar i de ursprungliga direktiven ska lämnas senast den 6 november 2025.

Delbetänkandet avser uppdragen om att utredaren ska analysera hur styrningen av verksamheterna i den statliga barn- och ungdomsvården ska bli bättre och få ett enhetligt genomslag, analysera och föreslå vilka kärnuppdrag verksamheten ska ha för att vara ändamålsenlig samt föreslå hur verksamhetens mål ska formuleras, analysera om den statliga barn- och ungdomsvårdens organisation av verksamheten är ändamålsenlig och effektiv och lämna förslag på hur verksamheten i stället kan organiseras. Vidare avser delbetänkandet uppdragen att föreslå hur den statliga barn- och ungdomsvården kan uppnå en mer ändamålsenlig differentiering när det gäller t.ex. boendemiljö, gruppstorlekar, säkerhet och ålder. I det uppdraget ingår bl.a. att lämna förslag om vårdform för tvångsvård av barn och unga med omfattande psykiatriska utmaningar och svårt självskadande beteende. För den målgruppen ska även vårdinnehållet redovisas och hur tillgången till hälso- och sjukvård och tandvård kan säkerställas samt hur samverkan mellan berörda aktörer kan stärkas. Delbetänkandet avser även att analysera behovet av en mer ändamålsenlig utslussning och eftervård efter en placering inom den statliga barn- och ungdomsvården. Utredaren ska i nu nämnda delar kartlägga, beskriva och analysera orsakerna till bristerna inom den statliga barn- och ungdomsvården och lämna nödvändiga författningsförslag i de delar som bedöms som mest angelägna.

(Socialdepartementet)